

Με αφορμή..... Το δικό μας Μεγάλο Βιβλίο

Εισαγωγικά

Κάθε φορά που μας λέει κάποιος για ένα βιβλίο συνήθως έχουμε και μια εικόνα στο μυαλό μας για το μέγεθός του. Το βιβλίο, που ανοίγεις, είναι τελείως διαφορετικό. Είναι ένα πολύ μεγάλο βιβλίο ως προς το μέγεθος. Οι πραγματικές του διαστάσεις είναι 70 X 90 εκατοστά. Όπως τονίζουμε στον πρόλογο οι συγγραφείς και ο επιμελητής, μέσα στο βιβλίο είναι οι κόποι μας στο σχολείο από τον Ιανουάριο του 2012 και έπειτα, μέχρι το τέλος της σχολικής χρονιάς..

Ξεκινήσαμε το βιβλίο με τα παιδιά, έφηβους και έφηβες Ρομά ηλικίας 14-18 χρονών, στο τέλος του Ιανουαρίου του 2012 μιας και τότε αρχίσαμε οργανωμένα μαθήματα. Με άλλα λόγια τότε αρχίσαμε να συνεργαζόμαστε. Τάξη μας ήταν η βιβλιοθήκη του σχολικού συγκροτήματος των 3^{ου} και 5^{ου} Δημοτικών Σχολείου Μενεμένης Θεσσαλονίκης στον οικισμό του Δεδροποτάμου. Στις κρύες μέρες του χειμώνα, που φέτος κράτησε παραπάνω, όταν τα χέρια μας πάγωναν και δεν μπορούσαμε να γράψουμε, ξεφυλλίζαμε τα βιβλία και διαβάζαμε παραμύθια με τα χέρια στις τσέπες.

Από την πρώτη μέρα αρχίσαμε να γράφουμε ό,τι και όσο μπορούσαμε για όποιο θέμα ή γεγονός μας ενδιέφερε ή προέκυπτε. Όλο και κάτι θα τύχαινε, όλο και κάτι θα είχε συμβεί σε κάποιον από μας ή θα ήταν κάποια παγκόσμια μέρα, για να ασχοληθούμε. Έτσι γράφαμε για το γεγονός, ψάχναμε στο διαδίκτυο, ζωγραφίζαμε, βρίσκαμε εικόνες, για να κατασκευάσουμε κολλάζ και σε συνεργασία με άλλες τάξεις οργανώσαμε παραστάσεις και δρώμενα. Όλα αυτά κάποια φορά είπαμε να τα κάνουμε βιβλίο και να το ονομάσουμε: «**Με Αφορμή.... Το δικό μας μεγάλο βιβλίο**».

Στα περιεχόμενα του βιβλίου θα δείτε κάποιες από τις αφορμές, που ήταν πολλές και δεν χωρούσαν όλες. Είμαστε σίγουροι και σίγουρες ότι θα μπορούσατε να γράψετε και σεις άλλα τόσα γι' αυτές τις αφορμές.

Καθώς θα διαβάζετε κάθε μια αφορμή συμπληρώστε και τις δικές σας σκέψεις στο πίσω μέρος της σελίδας και σας παρακαλούμε πολύ να μας τις στείλετε. Έτσι θα γίνετε και σεις συγγραφείς αυτού του βιβλίου. Αν μας στείλετε τις σκέψεις σας, θα μας δώσει ιδιαίτερη χαρά, γιατί θα έχουμε μια ακόμα αφορμή: να τις συμπληρώσουμε στο δικό μας βιβλίο.

Πρέπει όμως να σας δώσουμε και κάποιες επιπλέον πληροφορίες για τη δουλειά μας και τη συνεργασία μας μέχρι να ολοκληρωθεί το «δικό μας μεγάλο βιβλίο». Είναι πράγματι μεγάλο, γιατί δεν χωρούσαν σε μικρό χαρτί Α4 να γράψουμε όλα όσα θέλαμε για κάποια «αφορμή», που είχαμε. Επιπλέον θέλαμε να βλέπουμε όλη «την αφορμή» μπροστά μας γι' αυτό και τα τόσα πολλά που θα δείτε σε κάθε μια σελίδα. Ένα ακόμη χαρακτηριστικό του βιβλίου είναι ότι όλα τα κείμενα είναι συλλογικά δηλαδή γραμμένα από όλα τα παιδιά. Αυτό ίσως σας δυσκολεύει στην ανάγνωση καθώς τα κείμενα δεν έχουν ομοιόμορφο γραφικό χαρακτήρα. Δεν θα αναλύσουμε τη σημασία και τη λογική των μεγάλων βιβλίων θα αρκεστούμε μόνο στα παραπάνω και στο γεγονός ότι η παραγωγή ενός μεγάλου βιβλίου είναι ένα δυναμικό και προκλητικό εργαλείο στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Κείμενα, ζωγραφιές, κολλάζ, χρώματα, απλές γραμμές, χάρτες και διαγράμματα έχουν ως στόχο να μας διαφωτίσουν για «την αφορμή» – το θέμα μας. Δεν θα την αναλύσουμε επίσης τη σημασία της πολυτροπικότητας των κειμένων. Θα θέλαμε όμως να τονίσουμε τη σημασία και τη συμβολή όλων των μέσων της πολυτροπικότητας, που προαναφέραμε, στην διατύπωση και την εκπομπή των μηνυμάτων των θεματικών του βιβλίου.

Σχεδόν όλα τα κείμενα –τις σελίδες του μεγάλου βιβλίου- με την ολοκλήρωσή τους φροντίζαμε να τα κρεμάμε στον κεντρικό πίνακα του σχολείου μας, για να αποτελούν αντικείμενα μελέτης, συζήτησης, κριτικής και προβληματισμού όλων των δασκάλων, των παιδιών και των επισκεπτών του σχολείου μας. Την τελευταία μέρα του διδακτικού έτους, την Πέμπτη 14 Ιουνίου 2012, έγινε η παρουσίαση του βιβλίου στους/στις δασκάλους/ες των δυο σχολείων. Οι δάσκαλοι/ες είχαν την ευκαιρία να φυλλομετρήσουν το μεγάλο βιβλίο και οι παραγωγοί συγγραφείς –μαθητές και μαθήτριες- πήραν από ένα αντίγραφο του βιβλίου σε διάσταση Α3. Την παρουσίαση του βιβλίου έκαναν ο κ Κλέαρχος Τσαουσίδης, δημοσιογράφος και φιλόλογος και η κ Ευαγγελία Τρέσσου, καθηγήτρια του ΠΤΔΕ του ΑΠΘ, επιστημονική υπεύθυνη του Προγράμματος Εκπαίδευση παιδιών Ρομά. Στην εκδήλωση συμμετείχαν επίσης ο κ Θεόδωρος Καρτσιώτης, Διευθυντής της Περιφερειακής Διεύθυνσης Α&Β/βαθμιας

Εκπαίδευσης Κεντρικής Μακεδονίας, ο κ Νίκος Ακριτίδης, Προϊστάμενος παιδαγωγικής και επιστημονικής καθοδήγησης Α/βάθμιας Εκπαίδευσης της Περιφερειακής Διεύθυνσης εκπαίδευσης Κεντρικής Μακεδονίας, ο κ Τριαντάφυλλος Μηταφίδης, φιλόλογος και Δημοτικός Σύμβουλος του Δήμου Θεσσαλονίκης, η κ. Σούλα Μητακίδου, αναπληρώτρια καθηγήτρια του ΠΤΔΕ του ΑΠΘ και μέλος της ΕΟΣΠΕ του Προγράμματος για την Εκπαίδευση παιδιών Ρομά, ο πατέρας Αθηνάγορας της εκκλησίας του Αγίου Νεκταρίου του Δενδροποτάμου και συνάδελφοι δάσκαλοι και δασκάλες των δύο σχολείων που συμμετέχουν στο Πρόγραμμα Εκπαίδευσης παιδιών Ρομά. Επειδή θεωρούμε ότι και η παρουσίαση του βιβλίου ήταν μια εκπαιδευτική διαδικασία αργότερα θα συμπεριληφθούν στα περιεχόμενα του βιβλίου και οι ομιλίες των παρουσιαστών καθώς και οι παρεμβάσεις των δασκάλων και των προσκεκλημένων.

Θα ήταν παράληψη, αν δεν αναφέραμε ότι θέμα συζήτησης, πέρα από την παρουσίαση του βιβλίου, αποτέλεσε και η συμμετοχή στο τμήμα μας του Αχμέτ Βακάς, ανήλικου –μόνου- μετανάστη από το Πακιστάν. Ο Αχμέτ ανήλικος, θύμα παράνομης διακίνησης παιδιών και εκμετάλλευσης, μένει στο ιδιότυπο οικοτροφείο της τοπικής εκκλησίας του Αγίου Νεκταρίου. Με ειδικό έγγραφο προς την υπηρεσία χορήγησης ασύλου και στην εισαγγελία ανηλίκων Θεσσαλονίκης δάσκαλοι/ες προσκεκλημένοι και προσκεκλημένες στην παρουσίαση του βιβλίου υπογράφουν ειδικό αίτημα, για να τεθεί ο Αχμέτ Βακάς υπό την προστασία των υπηρεσιών της Ελλάδας. Το σχετικό αίτημα με τις υπογραφές κατατίθεται στις προαναφερόμενες υπηρεσίες στις 22 Ιουνίου του 2012, για να αποτελέσει στοιχείο του φακέλου αιτήματος ασύλου του Αχμέτ Βακάς. Η παρουσίαση του βιβλίου και η υποστήριξη του αιτήματος, αποτέλεσαν «αφορμή» για τη διαμόρφωση ενός κοινωνικού και πολιτικού μαθήματος με αντίστοιχη κοινωνική και πολιτική παρέμβαση, που αφορά τη ζωή ενός παιδιού που κινδυνεύει από εκμετάλλευση. Με άλλα λόγια η αλληλεγγύη ως πολιτική πράξη είναι μέρος της καθημερινής εκπαιδευτικής διαδικασίας και η ανάδειξή της εμπλουτίζει την ευθύνη του ρόλου του δασκάλου. (Το αίτημα προς τις υπηρεσίες κατατίθεται στο παράρτημα της εισαγωγής ως ένα επιπλέον κείμενο: Με αφορμή...). «Με αφορμή» το κείμενο αυτό ευχαριστούμε τους/τις δασκάλους των δυο σχολείων, τους/τις προσκεκλημένους/ες στην εκδήλωση της παρουσίασης του βιβλίου, τις καθαρίστριες, το φύλακα του σχολείου και την υπεύθυνη του κυλικείου, που οι υπογραφές τους στο κείμενο αλληλεγγύης προς τον Αχμέτ Βακάς κοσμούν το βιβλίο μας.

A. Διαμόρφωση και βασικές δομές λειτουργίας του τμήματος γραμματισμού εφήβων

Οι μαθητές/τριες Ρομά που συμμετείχαν στο τμήμα γραμματισμού εφήβων στο σχολικό συγκρότημα των Δημοτικών Σχολείων 3^{ου} και 5^{ου} Μενεμένης- σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης- ξεκίνησαν την παρακολούθηση των μαθημάτων μετά τις διακοπές των Χριστουγέννων του διδακτικού έτους 2011-12 και συγκεκριμένα συστηματικά άρχισαν από την 1^η Φεβρουαρίου του 2012. Η φοίτηση και η επαφή πολλών από τα παιδιά του τμήματος με το σχολείο θα χαρακτηριζόταν από ελλιπής ως και ανύπαρκτη. Το δεύτερο δεκαπενθήμερο του Ιανουαρίου του 2012 ξεκινήσαμε τις πρώτες διαδικασίες επανασύνδεσης των παιδιών με το σχολείο, διαδικασίες που ολοκληρώθηκαν στις αρχές Φεβρουαρίου του 2012.

Φυσικά λόγω των ιδιαίτερων συνθηκών διαβίωσης και της ιδιαιτερότητας της ηλικίας των παιδιών –έφηβοι/ες-νέοι/ες- οι διαδικασίες ένταξης και φοίτησης ήταν μια καθημερινή εκπαιδευτική προσπάθεια, που σφυρηλάτησε τόσο τις σχέσεις δασκάλου (του γράφοντος δηλαδή) μαθητών/τριών όσο και τις σχέσεις μαθητών/τριών με την εκπαιδευτική διαδικασία. Αυτή όλη η διαδικασία ουσιαστικά διαμόρφωσε το ευρύτερο περιεχόμενο των σκοπών της εκπαίδευσης των παιδιών.

Τη βασική δομή του περιεχομένου των σκοπών θα μπορούσαμε να τη σηματοδοτήσουμε στηριγμένοι: α) στις αρχές των Δικαιωμάτων του Παιδιού, όπως εκπορεύονται από τη Σχετική Σύμβαση και πιο συγκεκριμένα στη βάση του Δικαιώματος στην εκπαίδευση και στο σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας. β) στις αρχές της κριτικής συνειδητοποίησης (όπως αυτές διατυπώθηκαν από το Φρέιρε) ως πολιτική συνειδητοποίηση και διαδικασία όλων όσων συμμετέχουμε στην εκπαίδευση (Φρέιρε 1977,α και β). Σε αυτή τη διαδικασία η εμπλοκή όλων των συντελεστών της εκπαίδευσης στο μικρόκοσμο του σχολείου του Δενδροποτάμου θεωρείται επίσης μια σημαντική παράμετρος. Ως συντελεστές δεν είναι μόνον οι μαθητές/τριες του Τμήματος με το δάσκαλό τους, αλλά: ο διευθυντής του 5^{ου} και η διευθύντρια του 3^{ου} -των δυο σχολείων-, φυσικά οι γονείς-κηδεμόνες των παιδιών, οι άλλοι/ες δάσκαλοι/ες και οι συμμαθητές/τριες του σχολείου, οι καθαρίστριες, η υπεύθυνη του κυλικείου η τοπική εκκλησία με τον ιερέα, που οργάνωσε το ιδιότυπο οικοτροφείο για παιδιά της περιοχής και τέλος το πλαίσιο των συνθηκών διαβίωσης των μαθητών- μαθητριών Ρομά του τμήματος στον οικισμό του Δενδροποτάμου του δήμου Αμπελοκήπων Μενεμένης του πολεοδομικού συγκροτήματος Θεσσαλονίκης.

Όλοι/ες αυτοί/ες με τις ενέργειες/δράσεις τους θετικές ή αρνητικές συνέβαλαν στη διαμόρφωση ενός παραγωγικού πλαισίου σκέψεων, που αποτέλεσε αντικείμενο συζητήσεων και παραγωγής προφορικού και γραπτού λόγου στο τμήμα μας. Με άλλα λόγια συνέβαλλαν στη διαμόρφωση του ιδιότυπου αναλυτικού προγράμματος του τμήματος, μέρος του οποίου αποτελούν τα κείμενα του Μεγάλου βιβλίου που φέρει ως τίτλο «Με Αφορμή.... το δικό μας μεγάλο Βιβλίο», την έκδοση του οποίου ανέλαβε να υλοποιήσει το Πρόγραμμα «Εκπαίδευση Παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής Μακεδονίας, Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης».

Στο μακρο-επίπεδο της εκπαιδευτικής διαδικασίας μια σειρά οικονομικοί, κοινωνικοί και πολιτικοί παράγοντες την επηρέαζαν για χρόνια και σήμερα σε περιόδους οικονομικής κρίσης επιδεινώνουν ακόμα περισσότερο τις ήδη βεβαρημένες συνθήκες φτώχειας και αποκλεισμού στη συγκεκριμένη περιοχή. Ένα πλέγμα των συνθηκών διαβίωσης, της φτώχειας, των πολιτικών παραλείψεων (εσκεμμένων και μη) σε συνδυασμό με το προτεινόμενο μοντέλο/ πρόταση εκπαίδευσης (το προτεινόμενο μοντέλο διαπολιτισμικής) ορθώνουν πολλές φορές κοινωνικά και πολιτικά οδοφράγματα με άμεσες επιπτώσεις σε πρακτικό-εκπαιδευτικό επίπεδο στη φοίτηση και τη σχολική επιτυχία όλων των παιδιών της υποχρεωτικής εκπαίδευσης.

Αν εξετάσουμε χωριστά την κάθε περίπτωση παιδιού του τμήματος, θα διαπιστώσουμε εύκολα τους παράγοντες που καθόρισαν την ελλιπή φοίτησή τους τα προηγούμενα χρόνια. Πολλές από τις θεματικές του βιβλίου, που εξετάσαμε με τα παιδιά, ουσιαστικά δηλώνουν πολλούς από τους παράγοντες πχ: 1.. Πολλά από τα παιδιά του τμήματος για κάποιες ώρες τη μέρα εργάζονται, άλλα λόγω συνθηκών διαβίωσης και σοβαρών οικογενειακών προβλημάτων, απουσιάζουν κάποιες μέρες κλπ. 2. Το σχολείο χρησιμοποιεί με αυτονόητο τρόπο ως γλώσσα διδασκαλίας την ελληνική ως μητρική θεωρώντας ότι η ελληνική γλώσσα είναι κατανοητή από όλα τα παιδιά και από αυτά που έχουν άλλη μητρική γλώσσα, περίπτωση στην οποία ανήκουν και τα παιδιά Ρομά που έχουν ως μητρική γλώσσα τη Ρομανί. Το σχολείο δηλαδή δεν παίρνει υπόψη του τις αρχές της διδασκαλίας της Ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας (Μητακίδου, Τρέσσου 2003).

Έχοντας όλα τα παραπάνω κατά νου ο/η κάθε δάσκαλος/α οφείλει να πάρει θέση απέναντι στα προβλήματα των μαθητών/τριών του Ρομά και να θέσει ως βασική προοπτική την ενσωμάτωση των εμπειριών τους στην εκπαιδευτική διαδικασία (Τσιάκαλος, 2001β, Macedo 2004). Αυτό σημαίνει ότι ο/η δάσκαλος/α μαθαίνει

καθημερινά κι αυτός/η από τη ζωή των μαθητών/τριών του « *Αν ο δάσκαλος δεν μαθαίνει κάτι από τη ζωή των μαθητών του, είναι αμφίβολο, αν θα μάθουν κάτι οι μαθητές από το δάσκαλό τους*» (τονίζει ο Jim Cummins 1999). Παρά το ότι ο ρόλος του δασκάλου καθορίζεται από τις θεσμικές προδιαγραφές, σημαντικό ρόλο παίζει και η προσωπική σφραγίδα στην καθημερινή απάντησή του στην πραγματικότητα του θεσμού. Με αυτό ως δεδομένο θεωρώ ότι ο ρόλος του δασκάλου μοιάζει με το ρόλο του πολιτικού. Μέσα από τη συνεργασία με τα παιδιά του τμήματος εφήβων του Δενδροποτάμου και κυρίως μέσα από τα κείμενά τους θα προσπαθήσουμε να δώσουμε απαντήσεις σε κυρίαρχα αυτονόητα που αφορούν και επηρεάζουν την εκπαίδευση των παιδιών Ρομά.

1. Η περιοχή του οικισμού του Δενδροποτάμου

Σε απόσταση τεσσάρων χιλιομέτρων από το κέντρο της Θεσσαλονίκης, δίπλα στον νέο επιβατικό σταθμό των ΚΤΕΛ εδώ και δεκαετίες αναπτύσσεται ο Δενδροπόταμος, συνοικία του δήμου Μενεμένης Αμπελοκήπων. Στον οικισμό κατοικούν Ρομά και μη Ρομά. Στα δυο συστεγαζόμενα σχολεία είναι εγγεγραμμένα περίπου 400 παιδιά από τα οποία το 70% και πλέον περίπου είναι παιδιά Ρομά. Η παρουσία των Ρομά στον Δενδροπόταμο χρονολογείται από τα μέσα της δεκαετίας του 1950. Από τότε παρατηρείται μια συνεχής αύξηση για μόνιμη εγκατάσταση στην περιοχή και Ρομά από άλλες περιοχές και τα τελευταία χρόνια και οικογενειών Ρομά από την Αλβανία.

Το σύνολο του πληθυσμού Δενδροποτάμου, Ρομά και μη Ρομά, ζουν σε συνθήκες φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού. Κύριο χαρακτηριστικό η ανεργία καθώς πολλά παραδοσιακά επαγγέλματα των Ρομά (όπως τα επαγγέλματα των καλαθοπλεκτών, των γανωματήδων, των εμπόρων ζώων κλπ), που αποτελούσαν πηγή εσόδων τις προηγούμενες δεκαετίες (προ του 1980), δεν έχουν αγοραστική αξία στην σύγχρονη τεχνολογικά εξελισσόμενη ελληνική κοινωνία των τελευταίων δεκαετιών.

Προκλητικός είναι επίσης ο τρόπος με τον οποίο αντιμετωπίζονται οι Ρομά από τους μη Ρομά. Στην περίπτωση των Ρομά του Δενδροποτάμου δεν έχει να κάνει τόσο με τις σχέσεις των Ρομά και των μη Ρομά κατοίκων της περιοχής όσο με την εν γένει αρνητική αντιμετώπιση του οικισμού του Δενδροποτάμου από τον πληθυσμό του πολεοδομικού συγκροτήματος της Θεσσαλονίκης. Σ' αυτήν την αντιμετώπιση έχει συμβάλλει ένα πλέγμα πληροφοριών κυρίως από τα ΜΜΕ (έντυπα και

ηλεκτρονικά), που παρουσιάζουν τον οικισμό ως χώρο παρανομίας και εγκληματικότητας.

Η συνοικία του Δενδροποτάμου στην ουσία αποτελεί ένα χώρο με χαρακτηριστικά γκέτο, αφού ανατολικά κατασκευάστηκε μια λεωφόρος ταχείας κυκλοφορίας κάθετη στην ΠΑΘΕ (εθνική οδός)- νότιο σύνορο του οικισμού- ενώ στο βόρειο μέρος του οικισμού λειτουργεί σιδηροδρομική γραμμή. Δεν υπάρχει καμιά αερογέφυρα για τους πεζούς προς το σταθμό των υπεραστικών λεωφορείων, από όπου παρέχεται η δυνατότητα πρόσβασης σε όλη την υπόλοιπη Θεσσαλονίκη. Οι οικογένειες Ρομά που μένουν νότια της ΠΑΘΕ εκτός Δενδροποτάμου έχουν αποκοπεί από τον υπόλοιπο οικισμό, αφού η κατασκευάστρια εταιρεία της ΠΑΘΕ δεν προέβλεψε μια αερογέφυρα πεζών. Έτσι ένα έργο που διαφημίστηκε ότι θα αναβάθμιζε την αυτοκινούμενη μετακίνηση των πολιτών του συγκροτήματος της Θεσσαλονίκης, μετέτρεψε και γεωγραφικά μια περιοχή στην οποία ζουν Ρομά σε γκέτο.

Ο χώρος λοιπόν διαμορφώνει ένα πλαίσιο κοινωνικής αντιμετώπισης όλων όσων διαβιούν σε αυτόν με άμεσες πολιτικές δράσεις. Έτσι δυο βασικοί παράγοντες ο χώρος και ο χρόνος η διαχείριση των οποίων σε συνθήκες ελευθερίας αποτελούν κριτήριο της ανθρώπινης αξιοπρέπειας στην περίπτωση των Ρομά αποτελούν σημαντικές αιτίες κοινωνικού αποκλεισμού με ό,τι αυτό σημαίνει στην καθημερινή προσβολή της αξιοπρέπειας των Ρομά, αλλά και όλων των συνειδητοποιημένων πολιτών (Τσιάκαλος, 1999).

Ένας από τους ρόλους του σχολείου είναι να διεμβολίσει την κυρίαρχη αντίληψη για τον Δενδροπόταμο. Μέσα από την κριτική προσέγγιση του θεσμού και τη συμμετοχή μας ως δασκάλων στη ζωή μαθητών/τριών μας προσπαθούμε να αποδομήσουμε την κυρίαρχη απόρριψη, που βιώνουν οι μαθητές/τριες ως προσωπικότητες. Η κοινωνική απόρριψη των Ρομά, που έχει διαμορφωθεί ως κυρίαρχη άποψη από τα μέλη της πλειοψηφούσας κοινωνίας της Θεσσαλονίκης, τείνει να επικρατήσει και να γίνει αποδεκτή και από τους ίδιους τους Ρομά του Δενδροποτάμου (*«Κουλτούρα της σιωπής»*: όρο που χρησιμοποιεί ο Φρέιρε) (Φρέιρε, ο.π. 1977,α). Η επικράτηση αυτής της λογικής ενδεχομένως να διαμορφώσει ως τετελεσμένο γεγονός την πλήρη παραίτηση των Ρομά για ανάληψη από τους ίδιους προσωπικών αντιστάσεων ενάντια σε αυτό το μοντέλο, που τείνει να αποκτήσει χαρακτηριστικά αναπαραγωγικού μοντέλου. Εδώ ακριβώς έγκειται η σημασία του σχολείου και της εκπαίδευσης ως θεσμού παρέμβασης στο Δεδροπόταμο. Η ανάδειξη

του παραπάνω κινδύνου μπορεί να αποτελέσει εκπαιδευτική προτεραιότητα. Η παραγωγή και η έκδοση του βιβλίου των παιδιών από μόνη της είναι ένα παράδειγμα παιδαγωγικής αισιοδοξίας και αποφασιστικότητας. Είναι σαν να διακηρύσσουμε σε όλο τον κόσμο, αλλά κυρίως στον κόσμο της Θεσσαλονίκης, ότι: όλα όσα πιστεύετε για τον Δενδροπόταμο δεν είναι έτσι και μέσα από την εκπαίδευση μπορούμε να τα διαψεύσουμε.

B. Απαντήσεις του βιβλίου σε κυρίαρχα αυτονόητα για την εκπαίδευση των παιδιών Ρομά

Τα τελευταία χρόνια αναπτύσσεται έντονος προβληματισμός στις σύγχρονες κοινωνίες γύρω από τα πολύπλοκα φαινόμενα του κοινωνικού αποκλεισμού, της φτώχειας και των ανισοτήτων, των ρατσισμών και των διακρίσεων, που πλήττουν τις ασθενέστερες οικονομικά ομάδες πληθυσμού, τις κάθε μορφής μειονότητες (γλωσσικές, πολιτισμικές κλπ.) τους μετανάστες και τους Ρομά. Γύρω από αυτά τα φαινόμενο έχει διαμορφωθεί ένα πολύπλοκο πλέγμα λόγου σε πολιτικό, δημοσιογραφικό και καθημερινό επίπεδο και πολύ περισσότερο σε επιστημονικό με στόχο την περιγραφή, την ερμηνεία τους καθώς και τη διατύπωση προτάσεων επίλυσής τους. Στα πλαίσια αυτών των λόγων εμφανίζεται αυξημένο ενδιαφέρον και για τους Ρομά-Τσιγγάνους.

Το ενδιαφέρον για τους Ρομά εστιάζεται συνήθως στην κοινωνική, πολιτισμική και εκπαιδευτική τους κατάσταση (σχολική αποτυχία, σχολική διαρροή και αναλφαβητισμός, αποκλεισμός από την εκπαίδευση και σχολική παραβατικότητα των παιδιών και σε πολλές επίσημες συναντήσεις της τοπικής Αυτοδιοίκησης κυριαρχεί ως μόνο ζήτημα-πρόβλημα η παραβατικότητα). Ταυτόχρονα για μεγάλο χρονικό διάστημα πήραν μεγάλη διάσταση αντιλήψεις σχετικά με την πολιτισμική ασυμβατότητα της ταυτότητας των Ρομά με την εκπαίδευση (κυρίως στον καθημερινό λόγο). Στο πλαίσιο αυτής της θεώρησης διαμορφώνεται ένας ιδιότυπος εκπαιδευτικός λόγος που προσπαθεί να αιτιολογήσει τη σχολική αποτυχία των παιδιών Ρομά με στόχο αφενός να μη αναδειχτεί η ευθύνη του σχολικού θεσμού (ως εκπαιδευτική πολιτική αλλά και ως καθαρά μορφωτική διαδικασία) στη διαμόρφωση της σχολικής αποτυχίας, της διαρροής, του αναλφαβητισμού των παιδιών Ρομά κλπ. και αφετέρου να μεταφερθεί η ευθύνη της ύπαρξης των παραπάνω εκπαιδευτικών φαινομένων-καθημερινών σχολικών καταστάσεων- στους ίδιους τους Ρομά. Έτσι

διαμορφώνεται για χρόνια ένας ειδικός λόγος τόσο στις εγκυκλίους των διαφόρων υπηρεσιών της πολιτείας γύρω από την εκπαίδευση των παιδιών Ρομά όσο και μέσα στα σχολεία, που καταγράφει την παρουσία των παιδιών Ρομά στο σχολείο ως πρόβλημα: «*Το πρόβλημα των Τσιγγανοπαίδων*». Στην πολιτική, στην εκπαίδευση και στις επιστήμες της εκπαίδευσης-αγωγής έχει ιδιαίτερη σημασία ο τρόπος με τον οποίο θα θέσουμε τα θέματα. Ο τρόπος με τον οποίο θα ορίσουμε τις διαστάσεις τους ή το περιεχόμενο που θα δώσουμε στις έννοιες και στα φαινόμενα/καταστάσεις έχει ιδιαίτερη σημασία, γιατί αντίστοιχα θα μας οδηγήσουν στη διαμόρφωση και την υιοθέτηση συγκεκριμένων στρατηγικών παρέμβασης.. Όταν για παράδειγμα υιοθετούμε «λογικές προβλήματος» μια λύση του θα μπορούσε να είναι να αποβληθούν τα παιδιά Ρομά από το σχολείο (έμμεσα ή άμεσα). ***Πρόβλημα λοιπόν η παρουσία των παιδιών Ρομά στο σχολείο ή πλούτος και πρόκληση διεύρυνσης της Δημοκρατίας;***

Η προσπάθεια των παιδιών του τμήματος εφήβων των σχολείων του Δενδροποτάμου: (1) για απόκτηση τίτλου σπουδών δημοτικού και (2) για παραγωγή δικών τους κειμένων και κατασκευή του δικού τους βιβλίου αποτελεί μια πρώτη απάντηση και διάψευση πολλών από τα κυρίαρχα αυτονόητα. Το περιεχόμενο του βιβλίου ως διαπραγματευόμενο αναλυτικό πρόγραμμα δεν είναι στην πραγματικότητα ούτε τυχαίο αλλά ούτε και αυθόρμητο. Αντίθετα προκύπτει από το συστηματικό συλλογισμό πολλές φορές συγκρουσιακές απόψεις όλων των παιδιών, που συμμετέχουν στην παιδαγωγική διαδικασία. Για μας το αναλυτικό μας πρόγραμμα εστιάζόταν στη λογική πώς δρα μια ομάδα ανθρώπων και πώς αλληλεπιδρά σε ορισμένες καταστάσεις (Grundy 2003, 19) Στην συγκεκριμένη περίπτωση με τα παιδιά Ρομά του Δενδροποτάμου στις συνθήκες που βιώνουν.

Η παραγωγή των κειμένων και η συγκέντρωσή τους σε βιβλίο των παιδιών αποτελεί μια βασική ελπίδα συνειδητοποίησης τους: (1) για μελλοντική χειραφέτηση και (2) διεκδίκηση συμμετοχής τους στη διαμόρφωση πολιτικών για την εξάλειψη των ανισοτήτων και την εξασφάλιση ισότιμης συμμετοχής στο κοινωνικό, πολιτικό, οικονομικό γίνεσθαι.. Η εκπαίδευση ιστορικά περικλείει μια ελπίδα και μια υπόσχεση για ένα καλύτερο μέλλον, ωστόσο η υπόσχεση της εκπαίδευσης είναι πολλές φορές -ενδεχομένως τις περισσότερες- μια ανεκπλήρωτη υπόσχεση (Τσιάκαλος 2001α). Όμως η δυναμική που δημιουργεί είναι μια πραγματικότητα όσο και αν φαντάζει ουτοπία η παραγωγή ενός βιβλίου από παιδιά . Άλλωστε ο Πάουλο Φρέιρε στο έργο του σχετικά με την ουτοπία εστιάζεται στην καταγγελία της

καταπιεστικής κατάστασης και στην αναγγελία μια νέας δίκαιης για τους «καταπιεζόμενους» μέσω της συνειδητοποιημένης δράσης των δασκάλων μαζί με τους «καταπιεζόμενους» Η ουτοπία σε συνδυασμό με την κριτική συνειδητοποίηση για τον Φρέιρε είναι διαδικασίες κατά τις οποίες οι άνθρωποι όχι ως δέκτες, αλλά ως δρώντα υποκείμενα μπορούν να αποκτήσουν επίγνωση τόσο της κοινωνικής και πολιτιστικής πραγματικότητας, που διαμορφώνει τη ζωή τους, όσο και την επίγνωση των ικανοτήτων τους να μεταμορφώσουν αυτή την πραγματικότητα (Φρέιρε ο.π. α και β).

Γ. Σκοποί και στόχοι σε επίπεδο εκπαιδευτικής παρέμβασης

Το βιβλίο δεν συστήνεται ως εγχειρίδιο εφαρμογής, αλλά κυρίως ως αφορμή για συζήτηση, προβληματισμό, αμφισβήτηση τόσο για το περιεχόμενό του όσο και για το μήνυμα που εκπέμπει. Για το λόγο αυτό στην παρούσα δημοσίευση/έκδοση θα κατατεθούν οι βασικές κατευθύνσεις που διαμορφώθηκαν στη σχολική μας τάξη σε επίπεδο παιδαγωγικών προθέσεων και επηρέασαν τη δομή των παιδαγωγικών και διδακτικών σκοπών καθώς και τη δομή των βασικών αρχών της παρέμβασης. Επειδή οι αρχές και οι σκοποί κάθε παρέμβασης είναι ο βασικός πυλώνας κάθε εκπαιδευτικής αλλά και διδακτικής παρέμβασης, θεωρώ ότι η συσχέτισή τους και η διαπλοκή τους κατά τη διδασκαλία δεν είναι ένα τεχνικό θέμα αλλά η ουσία της σύνδεσης εκπαιδευτικής θεωρίας και εκπαιδευτικής πράξης. Αποτέλεσμα αυτής της σύνδεσης είναι το παρόν βιβλίο. Αυτό που κυρίως θέλουμε να γίνει φανερό είναι ότι η πορεία προς τη γνώση στηρίχτηκε στο παρακάτω πλαίσιο αρχών, προθέσεων και σκοπών.

Έτσι τα ερωτήματα, που συνεχώς τίθενται στο τμήμα μας, δια-πλέκουν τις παρακάτω κοινωνικές και πολιτικές αρχές, οι οποίες διαμορφώνουν το πλαίσιο των προθέσεων μας.

1. Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά σε σχέση με

- Την κοινωνική δικαιοσύνη
- Την ισότητα όχι μόνο στις ευκαιρίες αλλά και στα αποτελέσματα
- Τη Δημοκρατία
- Την ανθρώπινη αξιοπρέπεια

- Την προσβασιμότητα του πολιτισμικού κεφαλαίου του σχολείου από όλα τα παιδιά.

Οι αρχές αυτές επηρέασαν και διαμόρφωσαν τα παρακάτω μέσα και τους όρους της πολιτικής μας στο επίπεδο του σχολείου

2 Τα μέσα και οι όροι που μπορεί να χρησιμοποιηθούν κατά την εφαρμογή της εκπαιδευτικής πολιτικής στο επίπεδο του σχολείου είναι:

α. Η διευρυμένη διαβούλευση, στην οποία όλοι/ες δάσκαλοι/ες και μαθητές/τριες έχουν λόγο. Αυτή συνεπάγεται τη συνειδητοποίηση της πιο βαθιάς και της πιο ευρείας αρχής ότι ο κόσμος τελεί σε συν-εξάρτηση.

β. Προτεινόμενο μέσο -πραγματικά θαρραλέο να τίθεται έτσι- είναι η ανάληψη της ευθύνης των δασκάλων. Αυτό το μέσο αποκαλύπτει τη βαθιά πίστη για το σχολείο ως μικρόκοσμο, που από την ιστορία του, τις εμπειρίες του, τα λάθη του, τις αντιφάσεις του στο χώρο και τα δράματά του οφείλουμε ως δάσκαλοι/ες να διαμορφώνουμε συνεχείς στρατηγικές και πρωτοβουλίες, αλλά και να τις θέτουμε σε συζήτηση.

γ. Το τρίτο μέσο είναι η από όλους/ες μας συστηματική και όσο πιο δυναμική γίνεται αποδοχή και υποστήριξη του ρόλου της πολιτικής. Μιας πολιτικής όμως που θα χαρακτηρίζεται από την υιοθέτηση της κριτικής στάσης αλλά και από μια σταθερή πεποίθηση για τους τρόπους με τους οποίους διαχειριζόμαστε σήμερα εκπαιδευτικές προκλήσεις. πχ: η γνώση μόνο ως επιστημονική, φιλοσοφική, ψυχολογική κλπ διαδικασία ή ως μια διαδικασία καθημερινής παρέμβασης; και πώς πλάθεται στην εκπαίδευση αυτό το πλαίσιο;

3. Αρχές μάθησης

α. Η αρχή της αυτενέργειας: οι μαθητές πρέπει να αποκτούν το μεγαλύτερο δυνατό έλεγχο της διανοητικής τους εργασίας.

β. Αρχή του αναστοχασμού: να μη μαθαίνουν απλώς ακατέργαστες πληροφορίες-γνώσεις, αλλά να κατέχουν το νόημα αυτών που μαθαίνουν.

γ. Αρχή της συνεργασίας: να μοιράζονται τις πηγές γνώσης που προέρχονται από το σύνολο των ανθρώπων που εμπλέκονται στη διαδικασία της διδασκαλίας, της εκπαίδευσης και της μάθησης.

δ. Αρχή του πολιτισμού: όλες αυτές οι δραστηριότητες επιτελούνται συντονισμένα με την καθημερινότητα που βιώνουν (κοινωνικός, πολιτικός, οικονομικός κλπ).

4. Προτεινόμενοι σκοποί σε επίπεδο της δικής μας παιδαγωγικής-εφαρμοσμένης εκπαιδευτικής πολιτικής, των καθημερινών παρεμβάσεων μαζί με τα παιδιά Ρομά του τμήματός μας

- -Η παιδαγωγική πρέπει να συνεργαστεί και να χτίσει πάνω στους πόρους λόγου καθώς και στα ρεπερτόρια της πολιτισμικής πρακτικής, που φέρνουν μαζί τους οι μαθητές/τριες και ο δάσκαλος.
- -Η παιδαγωγική πρέπει να είναι δομημένη και σαφής, ενώ παράλληλα να εμβαπτίζει τα παιδιά σε ουσιαστικές καθημερινές πρακτικές κατασκευής νοήματος χρησιμοποιώντας ένα ευρύ φάσμα γνώσεων και μέσων.
- -Η παιδαγωγική πρέπει να είναι μια σημαντική πολιτισμική δράση και πρέπει να παράγει σχέδια για μια τέτοια δράση.
- -Η παιδαγωγική μπορεί και πρέπει να στοχεύσει και να οργανώσει πρακτικές, που απαιτούνται για την κατασκευή και τη δια-πραγμάτευση νέων ειδών ταυτότητας και κοινωνικών σχέσεων τουλάχιστον στο σχολικό χώρο και αν είναι δυνατόν και στην κοινωνία.
- -Η παιδαγωγική πρέπει να είναι μια σημαντική πολιτισμική δράση και πρέπει να παράγει σχέδια για μια τέτοια δράση.

5. Σκοποί σε επίπεδο παιδαγωγικού αποτελέσματος στην εκπαίδευση των παιδιών Ρομά.

- εμπέδωση μιας ενεργού ιδιότητας του πολίτη
- -εμπέδωση θετικών στάσεων προς τη μάθηση μέσω της προσωπικής πλήρωσης
- απόκτηση της ικανότητας για διαρκή κριτική προσαρμογή στις γνωστικές απαιτήσεις ενός διαρκώς εξελισσόμενου κοινωνικού χώρου δράσης.
- εμπέδωση μιας ενεργού ιδιότητας του πολίτη
- -εμπέδωση θετικών στάσεων προς τη μάθηση μέσω της προσωπικής πλήρωσης
- εμπέδωση σεβασμού της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας ανθρώπων που τελούν υπό καθεστώς ανασφάλειας και διωγμών

- να αποκτήσουν τα παιδιά βασικές γνώσεις των συμβάσεων στα διάφορα γνωστικά πεδία, των συμβάσεων και των αναμενόμενων τρόπων επικοινωνίας και χρήσης της γλώσσας στα διάφορα πεδία της γνώσης, αλλά επιπροσθέτως και κυρίως σε διάφορα πραγματικά πλαίσια επικοινωνίας (κοινωνικά: διεκδίκηση δικαιωμάτων, εργασία, τοπική κοινότητα, κοινωνικά- οικολογικά προβλήματα κλπ)
- να χρησιμοποιούν τις γνώσεις και δεξιότητες που έχουν αποκτήσει στο πλαίσιο των πολιτισμικών και κοινωνικών αλληλεπιδράσεων και να στηριχτούν στις εμπειρίες τους, για να κατακτήσουν και να αποκτήσουν νέες ικανότητες, να διαβάζουν και να αναλύουν τον κόσμο τους.
- να ξεφύγουν τα παιδιά από τον «πολιτισμό της σιωπής», στον οποίο βρίσκονται πολλές φορές εγκλωβισμένα, και να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά την ευρύτερη σχολική αδράνεια και μονοτονία, που χαρακτηρίζει τη σχολική κοινότητα μέσα από τη συνειδητοποίηση της κατάστασης.
- να αναπτύξουν θετικές στάσεις προς τη μάθηση μέσα από τη συνειδητοποίηση της ανάγκης της ως μοχλού για το μετασχηματισμό της πραγματικότητάς τους. Μαθαίνοντας να γράφουν και να διαβάζουν πρέπει να κατανοήσουν ότι συγκροτούν μια πράξη γνώσης, γίνονται δηλ. δημιουργικά υποκείμενα.
- να αποκτήσουν ικανότητες τις οποίες χρειάζονται για να συνειδητοποιήσουν την ανάγκη για διαρκή κριτική προσαρμογή στις γνωστικές απαιτήσεις ενός διαρκώς εξελισσόμενου κοινωνικού και οικονομικού χώρου δράσης (Σημείωση 1).

Όλα αυτά, σε επίπεδο γραμματισμού των παιδιών του τμήματος, γίνεται σαφές ότι ο γραμματισμός δεν θεωρείται ως μια διαδικασία που παρέχει μόνο τεχνική κατάρτιση, αλλά και μια σειρά οδηγιών για τη χρήση της γνώσης. Έτσι ως έννοια ο γραμματισμός αποτελεί ένα κοινωνικά δομούμενο φαινόμενο και δεν είναι απλά μόνο η ικανότητα να διαβάζουμε και να γράφουμε (Κωστούλη, 2009, Gumperz, 2008).

Οι επί μέρους διδακτικοί στόχοι των κεφαλαίων και οι διαστάσεις των καθημερινών διδακτικών στρατηγικών και μεθόδων διδασκαλίας επίτευξης των επιμέρους στόχων θα περιγραφούν αργότερα και θα συμπληρωθούν στη νέα έκδοση του βιβλίου.

6. Σύντομη περιγραφή της διδακτικής μεθοδολογίας προσέγγισης:

Η αφορμή είναι για μας πάντα μια παραγωγική διαδικασία ή οποία μπορεί να περιλαμβάνει μια λέξη ή και μια κατάσταση (**Παραγωγική λέξη ή κατάσταση**): ένα γεγονός, μια απορία παιδιού μια παγκόσμια μέρα αναφοράς, όπως αυτές ορίστηκαν από διεθνείς οργανισμούς. Έτσι ουσιαστικά το μάθημα ξεκινά από την πρωινή επίσκεψη στο σπίτι παράγκα για τη συνοδεία των παιδιών στο σχολείο (Φρέιρε).

Στην τάξη φέρνουμε το παραγωγικό θέμα ως ένα υπαρκτό γεγονός, το οποίο επηρεάζει τη ζωή όλων μας. Αυτό ως μια **κωδικοποιημένη κατάσταση** συζητιέται στην τάξη ως γνώση των παιδιών (Φρέιρε, 1977β). Τα παιδιά φέρνουν και καταθέτουν τις εμπειρίες τους προφορικά, για παράδειγμα πως τα Ρομά παιδιά βιώνουν την εργασία. Η συζήτηση συγκροτείται σε πραγματικό- συγκεκριμένο πλαίσιο εμπειρίας. Η συζήτηση δεν είναι αποπλαισιωμένη. Ταυτόχρονα καταγράφονται από τα παιδιά και τον δάσκαλο (υπογράφοντα) οι εμπειρίες και οι γνώσεις (στον πίνακα, στο τετράδιο, στο κοινό τετράδιο). Επιπλέον για το ίδιο θέμα θα συγκεντρώσουν φωτογραφικό υλικό ή θα κατασκευάσουν δικό τους εικονιστικό υλικό (ζωγραφιές ή κολλάζ, σχέδια κλπ). Κάθε παιδί θα γράψει τη διατυπωμένη άποψή του σε πρωτόλεια μορφή και στη συνέχεια αυτή θα αποτελέσει βάση για τη δόμηση κατανοητού λόγου (ορθογραφία, σύνταξη, επικοινωνία κλπ).

Θα ακολουθήσει η αποκωδικοποίηση του θέματος (**αποκωδικοποίηση του παραγωγικού θέματος -της κατάστασης-της λέξης-της αφορμής**) (Φρέιρε,ο.π. 1977β), η οποία περιλαμβάνει : 1. συζήτηση της αντικειμενικής πραγματικότητας. Όσο περισσότερο εμβαθύνει αυτή η πράξη της γνώσης τόσο περισσότερο αποκαλύπτεται η πραγματικότητα από τα ίδια τα παιδιά. Εντοπίζονται αιτίες (κοινωνικές, πολιτικές, οικονομικές ηθικές κλπ), αποτελέσματα (στην ίδια τους τη ζωή ή τη ζωή άλλων ανθρώπων, στο περιβάλλον κλπ). Αποκαλύπτονται και απορρίπτονται μύθοι. Αυτή η γνωστική λειτουργία καθιστά ικανά τα παιδιά να μεταμορφώνουν την ερμηνεία τους της πραγματικότητας από απλή γνώμη σε μια κριτική γνώση. Όλα όσα διατυπώνουν και συζητούν καταγράφονται όπως παραπάνω.

Όλο αυτό το πλαίσιο προσέγγισης διαμορφώνει την αναγκαιότητα γραφής και ανάδειξης όλου του παραγωγικού θέματος και ενημέρωσης της σχολικής κοινότητας μέσω της παραγωγής κειμένων. Για μας αυτές οι διαδικασίες αποτελούν ουσία της αυτενέργειας, γιατί μέσα από τη συν-διαμόρφωση της κάθε σελίδας (διαστάσεων

70X90) τα παιδιά και ο δάσκαλος πρέπει να αποκτούμε καθημερινά το μεγαλύτερο δυνατό έλεγχο της διανοητικής μας εργασίας.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο συνεργασίας και δουλειάς όλοι και όλες μαθαίνουμε: δάσκαλος και παιδιά

Εν κατακείδι

Θέλω να κλείσω την εισαγωγή στο βιβλίο κλέβοντας λίγα από τα πολλά και ουσιαστικά που είπε ο Κλέαρχος Τσαουσίδης στην παρουσίαση του βιβλίου στις 14 Ιουνίου 2012: « *[είμαι] Ενθουσιασμένος γιατί μια ομάδα παιδιών κατόρθωσε σε μικρό χρονικό διάστημα να στήσει αυτό το έργο, που είναι ταυτόχρονα βιβλίο, εφημερίδα, περιοδικό, αλλά κυρίως σπουδή μιας κοινωνίας σε απόλυτη ανάγκη*» όπως μας την περιγράφουν σε πολλές σελίδες οι εν δυνάμει συγγραφείς.

Σε κάθε περίπτωση «η σπουδή της κοινωνίας σε απόλυτη ανάγκη» αναδεικνύει το γεγονός ότι η εκπαίδευση είναι αναπόφευκτο τμήμα της λειτουργίας και της ανάπτυξης της κοινωνίας, που προσδιορίζεται από ανισότητες και διακρίσεις στην κατανομή του πλούτου και των προνομίων με αποτέλεσμα προβλήματα και κοινωνικές κρίσεις να αποτυπώνονται και ως δομικά στοιχεία της εκπαίδευσης. Παρόλα αυτά στην παρούσα εποχή της κρίσης του κράτους πρόνοιας η οποία χαρακτηρίζεται από την αύξηση της απόλυτης φτώχειας του κοινωνικού αποκλεισμού και του ρατσισμού η εκπαίδευση οφείλει να αναδείξει όλες τις διαστάσεις αυτών των φαινομένων και να πλέξει δίκτυα αλληλεγγύης ως μια καθημερινή διαδικασία πρόκλησης διεύρυνσης της δημοκρατίας.

Η απόληξη μιας κρίσης ωστόσο δεν υπακούει σε οδηγίες μέσω ενός προγράμματος ή μιας εκπαιδευτικής πρότασης, τα οποία ως συνταγή εκπαιδευτικής ή και κοινωνικής πολιτικής θα επανορθώσουν την κοινωνική αδικία και ως δια μαγείας θα οριοθετήσουν την κοινωνική ισότητα και τη σχολική επιτυχία. Αυτό έχει σημασία να γίνεται κατανοητό από όλους/ες μας, που ασχολούμαστε με την εκπαίδευση προκειμένου να διαμορφώσουμε πρωτοβουλίες στα πλαίσια των παιδαγωγικών ευθυνών μας, αντλώντας καθημερινά επιχειρήματα από αρχές όπως αυτές διατυπώθηκαν σε σημεία της εισαγωγής.

Έτσι κάθε προσπάθεια κοινωνικής ένταξης αποτελεί πρωτίστως πολιτική πράξη και ως τέτοια πρέπει να λαμβάνεται υπόψη τόσο κατά το σχεδιασμό όσο και κατά την υλοποίηση της πολιτικής παρέμβασης στην κοινωνία και στην περίπτωση μας στην

εκπαίδευση. Στο πλαίσιο ακριβώς αυτών των διαστάσεων πολιτικού προβληματισμού κατατίθεται το περιεχόμενο του βιβλίου μας με τίτλο: **Με Αφορμή το δικό μας μεγάλο βιβλίο**

Σημειώσεις :

1. Το πλαίσιο διατύπωσης των αρχών, των σκοπών –των προθέσεων της διδακτικής μας παρέμβασης πέρα από την καθημερινή δράση με τα παιδιά Ρομά αποτελεί μια δια βίου αναζήτηση και μελέτη αρχών της πρότασης των: Παύλο Φρέιρε (Φρέιρε ο.π.), της εκπαίδευσης για την καταπολέμηση του ρατσισμού, όπως διατυπώθηκε από τον Γ Τσιάκαλο (Τσιάκαλος 2000, Macedo Γούναρη, 2008), τις αγωνίες για μια δημοκρατική εκπαιδευτική διαδικασία μέσα σε ένα ανθρώπινο και δημοκρατικό σχολείο (Τσιάκαλος 2008). Όλα αυτά όχι ως μια απλή αποδοχή, αλλά μέσα από την καθημερινή κριτική ανατροφοδότηση (Γρόλλιος, Γούναρη 2010)
2. Το κόμικ στο κεφάλαιο Με αφορμή την ημέρα κατά του ρατσισμού βασίζεται στη διασκευή του κειμένου: Το χαρούμενο λιβάδι από το βιβλίο της Φιλ. Νικολούδη, εκδ Ελληνικά Γράμματα. (Βιβλίο γλώσσας Γ δημοτικού)
3. Η ιστορία της κόκκινης κοτούλας στηρίζεται σε διασκευή του ίδιου κειμένου που δημοσιεύεται στο Βιβλίο : Τα Δικαιώματα των παιδιών του κόσμου. Ένα εγχειρίδιο της εκπαίδευσης για την ανάπτυξη. Unicef (1983, 32)

Βιβλιογραφία

Γρόλλιος Γιώργος, Γούναρη, Παναγιώτα (2010) (επιμ). *Κριτική Παιδαγωγική*. Αθήνα. Gutenberg.

Cook-Gumperz Jenny (2008). *Η κοινωνική δόμηση του Γραμματισμού*. Τρ. Κωστούλη (επιμ). Θεσσαλονίκη. Επίκεντρο.

Cummins Jim (1999). *Ταυτότητες υπό διαπραγμάτευση. Εκπαίδευση με σκοπό την ενδυνάμωση σε μια κοινωνία της ετερότητας*. Ε. Σκούρτου (επιμ.) Αργύρη Σ. (μεταφ). Αθήνα. Gutenberg.

Grundy Shirley (2003). *Το αναλυτικό πρόγραμμα: Προϊόν ή πράξις*. Γεωργιάδη Ελ. (μετ). Αθήνα. Σαββάλας.

Κωστούλη Τριανταφυλλιά (2009). *Ο γραπτός λόγος σε κοινωνικοπολιτισμικά πλαίσια. Κειμενικές προσεγγίσεις*. Θεσσαλονίκη. Επίκεντρο.

Macedo Donald (2004). Πολυπολιτισμικότητα πέρα από τα δεσμά του θετικισμού. Στο: Διαθεματικότητα στην εκπαίδευση (Πρακτικά) Θεσσαλονίκη. ΑΠΘ/ΠΤΔΕ/ Διδασκαλείο «Δημ. Γληνός».

Macedo Donald, Gunari Panayota (2008) (επιμέλεια). *Η παγκοσμιοποίηση του ρατσισμού*. Γ. Τσιάκαλος (πρόλογος). Π. Αράπογλου (μετ). Θεσσαλονίκη. Επίκεντρο.

Μητακίδου Σούλα, Τρέσσου Ευαγγελία (2003). *Διδάσκοντας γλώσσα και μαθηματικά με λογοτεχνία. Μια δημιουργική συνάντηση*. Θεσσαλονίκη. Παρατηρητής.

Τσιάκαλος Γ. (1999). *Ανθρώπινη αξιοπρέπεια, κοινωνικός αποκλεισμός και εκπαίδευση στην Ευρώπη*. Στο: Γ. Τσιάκαλος (επιμ) *Ανθρώπινη αξιοπρέπεια και κοινωνικός αποκλεισμός*. Αθήνα. Εταιρεία Πολιτικού προβληματισμού Νίκος Πουλαντζάς- Ελληνικά Γράμματα.

Τσιάκαλος Γιώργος (2001α). *Η υπόσχεση της παιδαγωγικής*. Θεσσαλονίκη. Παρατηρητής.

Τσιάκαλος Γιώργος (2001β). *Διαπολιτισμική εκπαίδευση και κοινωνικός αποκλεισμός*. Στο: Ελένη Λαζαρίδου (επιμ). *Διαπολιτισμική Εκπαίδευση. Ομάδες με πολιτισμικές ιδιαιτερότητες*. Θεσσαλονίκη. Φίλοι του Ιδρύματος Μελίνα Μερκούρη HELEXPO. 47-49.

Τσιάκαλος Γιώργος (2000). *Οδηγός Αντιρατσιστικής εκπαίδευσης*. Αθήνα. Ελληνικά Γράμματα.

Τσιάκαλος Γιώργος (2008). *Αναλυτικό Πρόγραμμα για τα δημόσια σχολεία της Κυπριακής Δημοκρατίας*.

http://users.auth.gr/~gtsiakal/1_12_2009_keimeno_epitropis_analytikou.pdf

Φρέιρε Πάουλο (1977α). *Η αγωγή του καταπιεζόμενου*. Κριτικός (μετ). Αθήνα. Ράππας.

Φρέιρε Παύλο (1977β). *Πολιτιστική δράση για την κατάκτηση της ελευθερίας*. Τσάμης Σ. (μετ). Αθήνα. Καστανιώτης.

Παράρτημα

Αίτημα:

Προς 1. Εισαγγελία ανηλίκων Θεσσαλονίκης. 2. Την Επιτροπή χορήγησης ασύλου στην Ελλάδα

Οι παρακάτω υπογράφωντες και υπογράφουσες Δάσκαλοι, Δασκάλες, εκπαιδευτικοί ειδικοτήτων των 3ου και 5ου Δημοτικού Σχολείου Μενεμένης –Σχολεία Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης- και προσκεκλημένοι/ες σε ειδική εκδήλωση λήξης του Σχολικού έτους 2011-12, **ζητάμε**

1. Να χορηγηθεί άσυλο παραμονής στη χώρα μας στον δεκατετράχρονο μαθητή μας Αχμετ Βακάς από το Πακιστάν, ο οποίος τελεί υπό επιμέλεια της Εισαγγελίας Ανηλίκων Θεσσαλονίκης. 2 Να προστατευθεί κάθε δικαίωμα του, που εκπορεύεται από τη Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Παιδιού, ως ανήλικος μετανάστης χωρίς γονείς στη χώρα μας, θύμα παιδικής εκμετάλλευσης τόσο στην ιδιαίτερη πατρίδα του όσο και στη χώρα μας. Ο μαθητής Αχμέτ Βακάς τελεί υπό προστασία της τοπικής εκκλησίας του Αγίου Νεκταρίου και φοιτά κανονικά στο 5^ο Δημ Σχολ. κατόπιν εισαγγελικής εντολής της Εισαγγελίας Ανηλίκων Θεσσαλονίκης από την 23 Απριλίου του 2012. Δείχνει ιδιαίτερο ενδιαφέρον στη μαθησιακή διαδικασία καθότι και στη χώρα του δεν ολοκλήρωσε την υποχρεωτική εκπαίδευση.

Το ψήφισμα αποτελεί συνέχεια της σχετικής επιστολής των συμμαθητών του προς την Εισαγγελία Ανηλίκων Θεσσαλονίκης, αντίγραφο της οποίας συμπεριλαμβάνεται στο βιβλίο της τάξης με τίτλο: «*Με αφορμή... Το μεγάλο δικό μας βιβλίο*».

Τέλος το ψήφισμα υπογράφεται σήμερα 14 Ιουνίου, η οποία είναι η Παγκόσμια Μέρα κατά της Παιδικής εργασίας και παιδικής εκμετάλλευσης, όπως ψηφίστηκε από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εργασίας και υιοθετήθηκε από διεθνείς οργανισμούς. Επειδή πιστεύουμε ότι η εκπαίδευση είναι μια διαδικασία ελπίδας και υπόσχεσης για ένα καλύτερο μέλλον όλων των παιδιών του κόσμου, παρακαλούμε να δείτε το αίτημα με ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Οι υπογράφωντες εκπαιδευτικοί και προσκεκλημένοι/ες θα παρακολουθούμε με ιδιαίτερο ενδιαφέρον την σχολική ζωή και πορεία του Αχμέτ Βακάς.

Ο διευθυντής του σχολείου φοίτησης του Αχμέτ Βακάς θα διαβιβάσει επισήμως το αίτημα-ψήφισμα στις αρμόδιες υπηρεσίες.

Δημ Σχολ 3ο και 5ο Μενεμένης 14.Ιουνίου 2012

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ/ΣΧΟΛΕΙΟ

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

Θ.Καργαϊώτη Νη/βιολογίας/ε

Ελένη Τσαουβίδη Διευθύντρια

Μηταφίδης Τριαντάφυλλος Δημ.Σχολείο

Ανταίσις Νικίλας Προϊστάμενος Παιδών

Μηταφίδης Σούφα Κελοδότης Ε.Μενεμένης

Τρέσαν Ευαγγελία Αναν. καθ, ΠΤΔΕ ΑΠΘ

ΚΑΤΑΡΤΟ Ιωάννα Καθηγήτρια Χημείας

Γεωργίου Δημήτριος	Γεωργίου	
ΓΙΑΝΝΟΠΙΔΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ	ΚΑΡ ΦΕΚΑΣ ΔΕΣΦΙ	
ΓΚΟΥΔΙΝΑ ΣΟΦΙΑ		
Κατράνα Ουρανία		
Καθημιδου Σταυρίδα		
Βαζιότα Ευθυμία		
ΔΕΑΜΠΛΗΝΗ ΕΥΧΕΡΙΑ		
Ιωαννίδης Κων/νος		
Γιοβανάνη Γαυκερίδα		
Παναγιώτα Αλ. Αιδοχίος		
Αναγνώστου Αικατερίνη		
Βοσιλαίδου Ευδοκία		
Μπατσογιάννη Χρυσούλα		
Μαρκίς Στυλιανός		
Αθρακίδης Χρήστος		
Ναρία Κωνσταντίνη		
Σίωτα Κων/νος		
Χατζεωργίου Ειρήνη		
Κωστόπουλου Γεωργία		
Νταρβανά Ανδρονίκη		
Γιαννοπούλου Σερραϊκή		
Γκρίτζη Λίλη		

Πινέλης Παροικεύας	Δάσκαλος	Πινέλης
Καρατζόπου Ευστράτιος	Δάσκαλος	
Ερεμιάδης Μανώλης	Μουσικός	
Πολύμνη Δώρα	Κοιν. λειτουργία Προγράμ. Εκπαίδευ. παιδών	ΡΟΜΑ
Θωμάς Γεωργιάς	Πρόγραμμα κοιν. εκπαιδευ. των παιδιών ΡΟΜΑ	
Τσουμάρας Δημήτρης	ΔΑΕΚΗΠΟΣ	
ΤΣΑΤΟΥΛΟΥΡΗΣ ΦΙΛ.		
Δώδος Θεόδωρος	Δάσκαλος	
Καταρίδου Μαίρη	Δασκάλα	
Αργύριος Χατζηκυριάκος	Δάσκαλος	
Ζηρυγιώτη Αναστασία	Δασκάλα	
Γραφειδής Πάυλος	Δάσκαλος	
Αθανάσιος Λάμπρος	Δάσκαλος	
Ψαροπούλος Θεόδωρος	Δάσκαλος	
Ελένη Τρανού, φιλόλογος, εδελόνηρια	ΚΕΝΤΡΟΥ ΠΡΟΣΤ. ΑΝΗΛΙΣ	
Σελβίδου Τωφ. ΚΥΛΙΚΕΙΟ		
Αμνατζίδου Θεοδώρα	Καθαριστρια	
Κωστόλη Τριανταφύλλης	Αν. Καθ. ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΑ	
ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΧΑΤΖΗΚΥΡΙΑΚΟΣ	ΦΥΛΑΚΑΣ	
Γιώργης Χατζηκυριάκος	Δάσκαλος	
Ραδίζης Δημήτρης		
Τριανταφύλλιδου Θεανώ	Καθαριστρια	